

Turchányi Sándor:

A kuffsteini fogoly

A fogoly maga elé tartotta vékony fehér kezeit, aztán lesöpörte a várorvos fioláit, a tarka kapszulákat és nevetett. Zelenik káplár a tolóabiak mögül nézte a bilincseitől megszabadított Szentjóni Szabót és a pillangók jutottak eszébe, melyeket süvegével fogott gyerekkorában, valahol egy Moldvamenti faluban. Azok is mozdulatlanul kuksoltak, amikor hosszú idő után levette felőlük a szörmés főveget és csak percek múlva kezdtek mozgatni szárnyukat, felszállni azonban nem tudtak többé.

Zelenik évek óta őrizte már Kuffstein rabjait és csak a csapszékek bádoglámpái alatt, a savanyú tirolai borok mámorában tudott szabadulni a gondolattól, hogy maga is fogoly. Csak ott, és a bilincseiből frissen megváltott foglyok kémlelőréseinél érezte a szabadságot, melytől ugyanazok a falak zárnak el rabot és őrt egyképpen. Ismerte a béklyóba szorított kezek első indulatos csapásait, amint lesújtanak a durva pokrócra, a korsót tartó faládára, vannak akik őrjögve vagdalkoznak a szabadságnak ebben a csalóka, első percében, aztán ez is elmúlik. A fogoly, akiről betegsége, vagy csendes magaviselete miatt levették a láncot, maga elé mered és mozdulatlan, mint az elfogott pillangók.

Szentjóni nem hallotta a tolóablak halk csikorgását, — már régen nem hallott és nem látott semmit . . . A visszhangos folyosókon kongó léptek és kiáltások, a cella falára írt trágár rajzok, a távoli német, magyar, olasz kedvesek nevei a vacok deszkáin, nem jutottak el hozzá, és a kivitt bilincsek sem jelentettek számára anynyit, amennyit a leskelődő foglár gondolt. Mindszent hava volt, a Burg platánjairól. Budán a Dunapart jegenyéiről levelek hulltak, sokan lehajoltak a hajnali közös sétán és keblükbe rejtettek egyet a tömlöcudvar őszi leveleiből — de ő már nem megy sétálni, nem vár sem pecsétet, sem ágrólszakadt levelet, ahol Ő van, oda nem érnek el Czrevenka várkapitány láncai, sem a cellák nyirkot virágozó boltívei.

Hol is van a 363-as kuffsteini fogoly, Szentjóni Szabó László, a kurafiak kórjában sorvadó magyar rebellis. — hogy lehet megszökni innen úgy, hogy a test itt maradjon a deszkafekhelyen, de az e m b e r mégis túl legyen az öles falakon? — Zelenik káplár ismer itt föld alatt és föld felett minden zugot, minden fordulót az őrség magasjára, tudja, hogy csak a kancelláris pecséttel jelzett kegyelmi levél, vagy az Úr kegyelme szabadíthat ki innét. — Szentjóni messze van az elsőtől, talán még alkonyat előtt megkapja másodikat, de már rég szabados innen, túl az Úr 1795-ös esztendején, Bacsányiék rousseau-i álmain, nagyon messze az időben, de mégis otthon, csak a láz tud odáig vinni.

Szentjóni Szabó a jövendőben van, ott jár fel s alá láza hullámain már e hó eleje óta. Vinnhauser tömlőcorvos dühös lesz az összezúzott üvegcsékért, hiúságában fölös árat számol a kiöntött medicináért, de mindegy az, — oda, ahol Ő van, az sem jöhet utána, a legmerészebb frankhoni filozófus sem — senki sem.

Százötven — kétszáz évvel jár túl a börtönnapló „annó” — in és otthon van az ipolyparti Petón, Budán, vagy a kecskeméti piacon, mindegy, hogy hol az országban és nézi a jövendő boldog embereit, akik masinákkal törik a határt, sose látott nagy házakat emelnek, közösen, — papok, kancelláriai tintanyalók, bécsi engedélyek nélkül. A beteg felnevet, bőrét timsóként rántja össze az undok betegség láza, de ez is jó, — ezt még otthon szerezte csélcsap, hazai széplányoktól, ez is a szabadságra emlékezteti.

Valami versféle ködülk fel benne, talán azok közül, melyeket még Pesten égetett el, szépenéjű latin levelekkel, töredékekkel együtt. De lehet, hogy sose láttak pennát ezek a sorok és a dübörgő masináknak, az okos, országgyarapító dédunokák unokáinak szülte őket a láz, a magány, a halál . . .

És hogy a jövő eme boldogjai talán kikacagják ügyetlen rímeit, megsejtik félelmet, melyet a dühödtté válás előtt érzett, az önmentő vallomásokat, melyekkel tovább remélt élni, ennél a huszonnyolc rövidke évnél, — ó hát mit tesz az, — velük nevet, kazalba bujik jószágú lányakkal, vagy mesét mond arról, ami most olyan fájón igaz és keserű.

Zelenik káplár pedig fejét csóválja a tolóablak mögött, kiköpi a keserű bagólevet és Herrlung káplánért szalaszt egy bóbiskoló sztrázását. — Ilyenek a magyarok, elmélkedik a lassan sötétedő folyosón, — kikacagják a kaszást, vagy duhaj dalokat énekelnek, amikor más a páternostert szepegi.

Herrlung atya nagy sietve fejezi be egy kilenc esztendeje raboskodó talján kereskedő előkészítését az örök hazába és amennyire öreg lábai bírják, igyekszik is a legény után, hiszen nagy szó az, ha eretnek akar meghalni deáknyelvű istenhozzádadal. De a tömlőcrakók aligha számoltak az eltévelyedett lelkek megmentésével — annyi lépcsőt, pántos ajtót raktak szerteszét, hogy Herrlung atya késve érkezett a haldokló magyar fekhelyéhez. Szentjóni Szabóban már szárnyát emelte a lélek, amikor még Zelenik káplár a retesszel viaskodott, és ki tudja merre járt már, amikor fejtárukt az ajtó a három látogató előtt. Csak egy huncut, fiatalos mosoly árulkodott arról, hogy az imént még itt volt valaki, — itthagytá, mint a városba tért asszonyok az ételt a hazatérő embernek.

Herrlung páter a pokolra gondolt, a legény hiányos három forintjára, melyet még ma este le kell számolnia egy kártyában, szerelemben áldott ulánus katonának, — Zelenik pedig egy tavaszi délutánra, meg egy ritka pillangóra, mely nem maradt a süveg alatt, hanem frissen, ragyogva felszállt a magasba és eltűnt az aranyos levegőben, ahol még a napfény sem tudta utólni.